

## ТВОРЧИСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / [А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола; заг. ред. А.Й. Капської]. – К., 2002. – 164 с. [навч. посіб. / за ред. А.Й. Капської]. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 352 с.
2. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи: [моногр.] / О.В. Безпалько. – К.: Наук. світ, 2006. – 363 с.
3. Соціальна робота: технологічний аспект: [навч. посіб. / за ред. А.Й. Капської]. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 352 с.
4. Федорченко Т.Є. Дитяча агресивність: проблеми, профілактика: [навч.-метод. посіб.] / Тетяна Євгенівна Федорченко / за заг. ред. В.М. Оржеховської. – Черкаси: ПП Чабаненко Ю., 2010. – 269 с.
5. Чернуха Н.М. Інтеграція виховних впливів суспільства в сучасному освітньому середовищі: [моногр.] / Н.М. Чернуха. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 302 с.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2016

УДК 373.211.24

**Анна Федорович**, кандидат педагогічних наук,  
доцент, докторант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти  
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

### ТВОРЧИСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті наголошено на значенні педагогічної творчості вихователя у формуванні особистості дошкільника; зосереджено увагу на змісті понять “творчість” та “творчий потенціал” педагога; виокремлено риси творчого вихователя (моральна свідомість, загальна культура, проблемний стиль мислення, інтелектуальні та комунікативні здібності, фантазія, уява, сміливість, наполегливість, допитливість, захопленість, здатність до самоуправління та ін.).

**Ключові слова:** педагогічна творчість, вихователь дітей дошкільного віку, творчий потенціал педагога, риси творчого вихователя.

**Літ. 9.**

**Анна Федорович**, кандидат педагогических наук,  
доцент, докторант кафедры общей педагогики и дошкольного образования  
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

### ТВОРЧЕСТВО ВОСПИТАТЕЛЯ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ДОШКОЛЬНОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

В статье отмечено значение педагогического творчества воспитателя в формировании личности дошкольника; сосредоточено внимание на содержании понятий “творчество” и “творческий потенциал” педагога; выделены черты творческого воспитателя (моральное сознание, общая культура, проблемный стиль мышления, интеллектуальные и коммуникативные способности, фантазия, воображение, смелость, настойчивость, любознательность, увлеченность, способность к самоуправлению и др.).

**Ключевые слова:** педагогическое творчество, воспитатель детей дошкольного возраста, творческий потенциал педагога, черты творческого воспитателя.

**Anna Fedorovych, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Doctoral Student of the General Education and Early Childhood Education Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University**

### THE CREATIVITY OF TEACHER AS A FACTOR OF EFFICIENCY OF EDUCATIONAL PROCESS AT THE PRE-SCHOOL ESTABLISHMENT

The article emphasizes the importance of pedagogical creativity in the shaping the personality of preschooler; focuses on the meanings of “creativity” and “creative potential” of teacher; singles out the features of creative teacher (moral consciousness, a general culture, the problematic way of thinking, an intellectual and communication skills, fantasy, an imagination, courage, perseverance, curiosity, enthusiasm, an ability to self management and etc.).

**Keywords:** pedagogical creativity, a preschool teacher, the creative potential of teacher, the features of creative teacher.

**П**остановка проблеми. У жодній з світогляд, творчість не мають такого важливого професій характер людини, її значення, як у професії педагога. Виховання дітей переконання, особистісні якості, – складний і трудомісткий процес, який вимагає

## ТВОРЧИСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

від фахівця глибоких знань, специфічних умінь і навичок, здатності втілювати свої знання й переконання в практичні дії. Без творчості тут не обійтись. Педагог корегує власну діяльність і для цього потрібна справжня свобода, оригінальність, натхнення. Власним прикладом він впливає на особистість дитини, навчає, розвиває, сприяє формуванню поглядів і переконань, основ світогляду, позитивного ставлення до довкілля, вихованню високоморальних якостей, почуттів обов'язку та відповідальності.

Місія дошкільного педагога – розкрити закладені природою здібності дитини. А це під силу лише справжньому майстрові, творцеві, який зосереджений на педагогічних проблемах; сприймає і розуміє навально-виховний процес як цілісність; самостійно аналізує педагогічні ситуації, бачить першочергові педагогічні завдання, знаходить шляхи їхнього оптимального розв'язання. Він супроводжує і стимулює розвиток дитини у найбільш чутливі до педагогічного впливу періоди її життя, “творить” маленьку людину. Тому проблема вияву та формування творчого потенціалу дошкільного педагога є актуальною. Адже вихователів доводиться діяти не за стандартом, приймати рішення на основі особистих знань і цінностей, використовувати власні можливості, імпровізувати, швидко і гнучко реагувати на педагогічні обставини. Творчість – необхідна умова педагогічної праці.

**Аналіз останніх досліджень.** С. Гончаренко визначає, що педагогічна творчість – “оригінальне та високоєфективне вирішення вчителем навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання і навчання” [2, 326]. Вона обумовлена внутрішніми ресурсами фахівця, які формуються на основі накопиченого соціального досвіду, психолого-педагогічних і предметних знань, нових ідей, умінь і навичок, що дають змогу знаходити і застосовувати новаторські форми, методи і тим самим удосконалювати виконання своїх професійних функцій, збагачуючи теорію та практику навчання і виховання.

Аналіз наукових праць засвідчує, що поняття педагогічної творчості розглядається дослідниками у різних аспектах, як: особливість особистості; індивідуальний стиль діяльності (С. Сисоєва [9] та ін.); взаємозв'язок творчого мислення та педагогічної майстерності (В. Загвязинський, І. Зязюн [6] та ін.); науково-педагогічний стиль мислення; механізм педагогічної імпровізації та ін.

С. Жейнова виокремлює такі компоненти творчої діяльності педагога: когнітивний, практичний, особистісний [4]. *Когнітивний* – знання особистісно орієнтованих технологій

розвитку особистості, дидактичних засобів організації навчально-виховного процесу, спрямованого на творчий розвиток дитини; знання форм і методів стимулювання творчої діяльності, діагностування й розвитку потенційних творчих здібностей дошкільника; *практичний* – уміння реалізувати особистісно-орієнтовані педагогічні технології розвитку й виховання дитини, володіння методами оцінювання розвитку творчих якостей, здатність до самоаналізу, узагальнення власного досвіду й досвіду інших; *особистісний* – мотиваційно-творча активність і спрямованість на самовдосконалення та розвиток власних творчих здібностей.

Творчість вихователя особлива, оскільки її змістом є формування людини – унікальної, неповторної особистості. Це поняття охоплює професійну діяльність педагогічного фахівця і діяльність вихованця у їхній взаємодії та взаємозв'язку. Таку думку підтверджує С. Сисоєва, вказуючи, що педагогічна творчість, як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації, є засобом творення особистості вихованця, а розвиток творчого потенціалу вихователя зумовлений розвитком творчого потенціалу вихованця [9].

**Мета статті** – розкрити сутність творчості вихователя як неодмінного фактора формування особистості дошкільника.

**Виклад основного матеріалу.** Творчий потенціал – система внутрішніх ресурсів людини, які проявляються у творчій активності. Така система, маючи комплексний характер, виявляється на різних рівнях індивідуальності та залежить від природних передумов (задатків), досвіду, мотивації, характерологічних особливостей (самостійності, ініціативності, сили волі тощо).

І. Ромашенко детально розглядає структуру творчого потенціалу педагога, який, на її думку, окрім природних ресурсів і резервів особистості, охоплює якості, що формуються у процесі навчальної діяльності та соціалізації. Йдеться про: індивідуальні психічні процеси і здібності; мотиваційну складову (потреби, моральні цінності, мотиви); когнітивну складову (знання, уміння, способи діяльності і самовираження); світоглядну позицію та життєві пріоритети [8, 55]. Вчена доводить, що творчий потенціал залежить від єдності природних задатків, соціальних та внутрішніх зусиль і прагнення до самореалізації; передбачає бажання до переосмислення будь-якої дії та надання їй творчих перетворень, змін через власну професійну діяльність.

У нашому випадку, творчість вихователя означає насамперед здатність винаходити у

## ТВОРЧИСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

повсякденній праці щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини; гнучкість у виборі адекватних засобів впливу на малюка; пошук нестандартних способів розв'язання освітніх завдань; оригінальне доцільне застосування методів стимулювання ініціативи та пізнавальної активності вихованців. Ретельні пояснення, подання готових істин, сліпе запам'ятовування чи копіювання, прискіпливе ставлення не сприяють реалізації нахилів дитини, саморозвитку. Власне творчість є показником результативності навчально-виховного процесу з одного боку, а з іншого – критерієм якісного становлення педагога. У активного, творчого педагога – творчі діти. Адже він усвідомлює потреби малюків, знає як допомогти, що запропонувати, що можна дослідити, відкрити, осягнути самостійно.

З метою реалізації інтересів, потреб, нахилів вихованців дошкільний педагог надає кожному право та можливість вибору (улюбленої ролі, іграшки, заняття, театралізації улюбленого героя, твору та ін.). У спільній взаємодії з дітьми створюються аплікації, художні вироби, конструкторські споруди, придумуються казки, інсценувані ситуації, танцювальні рухи, розігруються різноманітні ролі і т.д. Тобто педагог є і учасником, і організатором творчості. Він забезпечує цілеспрямований вплив та психолого-педагогічний супровід розвитку кожного вихованця.

Творчість вихователя виявляється не тільки у спільній з дошкільниками навчально-виховній діяльності. Співпраці з дітьми передують попередня підготовка (конспект, новий дидактичний матеріал чи гра, методичні розробки тощо). Продумування методики заняття, індивідуальних і групових форм роботи, зміни видів діяльності; підбір методів активізації розумової діяльності дітей на всіх етапах заняття; підготовка матеріалів, добір іграшок – потребують творчого підходу. Й успіх залежить від систематичної, копійної праці та особистої готовності. Готовність до творчості – це готовність до переживання нових емоцій, захоплення майбутнім результатом, що його відчуває особистість, політ фантазії, наслідком якої є натхнення (психічний стан емоційної та операційної напруженості, зосередженості на предметі творчості) [4].

У цьому контексті С. Сисоєв виокремлює етапи педагогічної творчості: педагогічний задум; актуалізація і відбір професійних знань, умінь, здобутків власного педагогічного досвіду щодо реалізації задуму; інформаційний пошук; проектування навчально-виховної взаємодії з

дітьми; визрівання остаточного розв'язку; реалізація педагогічного задуму; аналіз і внесення коректив у подальші впровадження педагогічного задуму [9].

Як бачимо, робота з вихованцями потребує від дошкільного педагога творчого підходу до вибору основних методів реалізації змісту навчально-виховного процесу (розповідь, бесіда, пошукова робота) і допоміжних, які б регулювали участь дітей у пізнанні. До них належать: ситуація успіху, опора на життєвий досвід, дидактична гра, засоби зацікавлення (наочність, іграшки, сюрпризи), прийоми активації (незвичайний початок занять (наприклад, прихід у гості до дітей казкового персонажа), музичний супровід, віршований уривок як привітання) і т.ін.

Вихователь багато знає і вміє. Перед ним стоїть непросте завдання – навчити дитину сприймати і розуміти все прекрасне у світі: природу, музику, поезію, мистецтво. Він повинен бути завжди цікавим, уміти грати, вчитися, майструвати, співати з дітьми. Будучи дорослою людиною, яка розвиває і навчає малюків, педагогу слід розуміти і відчувати дитячий світ, поєднувати в собі строгість і доброту, пошану і вимогливість до маленької людини.

Мудрі вихователі мало забороняють і багато грають. Адже головна форма організації діяльності дітей – це гра. Граючи, дошкільники малюють, танцюють, конструюють, називають слова, складають речення, вигадують казки, пізнають світ, знаходять своє місце в житті. Малюки живуть у грі, на власному досвіді переконуючись, як неприємно, коли ображають слабкого, і як радісно отримати допомогу, коли її потребуєш. Вони вчать поважати себе й інших, “витягуючи ріпку” або “рятуючись від вовка”. Майстерність та творчість вихователя полягає в тому, що він знає, коли несміливу дитину підтримати, а агресивну – навчити співчуттю. Він постійно шукає, диференціює засоби виховного впливу, влаштовує цікаві ігри, конкурси, змагання, вистави, організовує життєдіяльність дитини.

З перших днів перебування в дошкільному навчальному закладі малюкам потрібна радісна, затишна атмосфера. Творцем і оберегом комфорту в групі є вихователь. Він вирішує, коли можна грати, коли піти на прогулянку, помалювати, побігати, а коли треба спокійно посидіти. Вихователь “усе знає” і може допомогти, підтримати, похвалити, а може й насварити чи відштовхнути [6, 13].

Сприятливою є ситуація, коли педагог є діяльним співучасником, партнером, людиною, якій можна довіряти. Мажорний тон спілкування створює умови для психічного і соціального

## ТВОРЧИСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

розвитку вихованців. Вихователь намагається активізувати творчі сили малюків. Захоплені спільною справою, діти аналізують власну діяльність, турбуються один про одного, про поліпшення настрою, самопочуття, у них формуються погляди, переконання, почуття доброти, дружби, поваги, взаєморозуміння.

Значущими для розвитку творчості є яскраві враження, події, явища, позитивні емоції, бажання працювати. Емоційне занурення у спільну діяльність супроводжується піднесенням: вихователь, отримавши від дітей заряд емоцій та енергії, як результат співтворчості, налаштовується на новий творчий пошук. З таким дорослим дітям цікаво, його чують з першого разу, відгукуються на пропозиції, проявляють пізнавальну і творчу активність, демонструють прагнення бути схожим на нього, з ним не хочуть прощатися в кінці робочого дня. А це є свідченням високого рівня професійної майстерності. Без почуттів радості, захоплення, натхнення не має творчості.

Зазначене ще раз підкреслює думку про те, що у творчого педагога – творчі діти. Роль вихователя у тому, щоб створювати сприятливі умови для навчання, виховання та розвитку малюків. У практичній роботі це означає дотримання творчого підходу через: генерування оригінальних ідей, самостійно висунутих гіпотез; намагання відійти від запропонованого шаблону; вміння гнучко та швидко мислити (кмітливість, дотепність, розсудливість); конструктивні дії у невизначених ситуаціях, оригінальні способи розв'язання проблеми; творчу продуктивність, схильність реалізувати задумане; майстерне вміння переключатися з одного об'єкту на інший; швидко даватися до аналогій, порівнянь, протиставлень, асоціативних зв'язків, імпровізації; вміння підійти до проблеми з різних точок зору; діагностування, прогнозування, випереджування, передбачення [3].

Очевидно, що творчість насамперед характеризує особистісні та професійні якості педагога. Зокрема, Л. Сохань зауважує, що людина, яка взялася за важку і відповідальну справу виховання, має бути порядною, чесною, доброю, спокійною; любити дітей, терпимою і тактовною; всебічно освіченою; уміти навчати цікаво, доступно, сприяючи творчому розвитку дитини; уміти знайти спільну мову з дітьми, знати психологію і фізіологію дітей дошкільного віку [7].

Отже, виокремимо найважливіші риси творчого вихователя: високий рівень соціальної і моральної свідомості; пошуково-проблемний стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати,

пояснювати, комбінувати, діагностувати, виокремлювати головне тощо); проблемне бачення; творча фантазія, розвинена уява та інтуїція; особисті якості (сміливість, готовність до ризику, цілеспрямованість, допитливість, самостійність, наполегливість, ентузіазм); специфічні провідні мотиви (необхідність реалізувати своє "я", бажання бути визнаним, творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах праці); комунікативні здібності; здатність до самоуправління; високий рівень культури та ін. [1], [5].

**Висновки.** Стає зрозуміло, що для того, щоб зацікавити дитину до участі в будь-якій діяльності, дорослий сам повинен стати безпосереднім учасником творчого дійства. Без активності вихователів важко забезпечити ефективну організацію навчально-виховного процесу в дошкільному закладі. Своїми діями, емоційним спілкуванням він залучає дітей до різних видів діяльності (гра, малювання, ліплення, конструювання, праця, навчання і т. ін.), які своєю чергою сприяють індивідуальному розвитку кожного малюка. Пріоритет надається діяльнісному підходу, коли творча професійна робота вихователя розглядається як провідний фактор розвитку творчих можливостей вихованців.

Творчий педагог створює у дитячій групі атмосферу, що захоплює, дарує радість, викликає задоволення, передбачає схвалення, підтримку, ініціативу, оригінальність, самостійність. І лише творча діяльність дає можливість зрозуміти свою індивідуальність, свій талант і використати його на добро дітям.

Як творча особистість, педагог має бути носієм загальнолюдських цінностей, глибоких і різноманітних знань, яскравим, неповторним, відкритим до інновацій, жити свідомим життям, бути оберегом, допомагати, а не ускладнювати щоденне буття дитини.

1. Бессараб Н. Вихователь освітнього закладу нового типу як особистість / Н.С. Бессараб // *Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / за заг. ред. В.О. Зайчука.* – К., 1997. – Вип. 19. – С. 107–111.

2. Гончаренко С. *Український педагогічний словник* / С. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

3. Городиська В. *Креативний підхід у практиці роботи вихователя сучасного дитячого навчального закладу* / В.В. Городиська // *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / Ред. кол.: А.П. Аносов (голов. ред.) та ін.* – Мелітополь. – 2011. – Вип. 7. – С. 131–136.

4. Жейнова С. *Формування готовності майбутнього*

## ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ШЛЯХ КЛАСИФІКАЦІЇ РУХЛИВИХ ІГОР

вихователя дітей дошкільного віку до педагогічної творчої діяльності / С.С. Жейнова // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*: зб. наук. пр. – Луганськ, 2012. – Вип. 6 (53). – С. 57–63.

5. Макрідіна Л. Творча особистість педагога як передумова розвитку творчих можливостей дітей / Л. Макрідіна // *Оновлення змісту і методів дошкільної освіти в Україні*: зб. наук. пр. / Рівнен. держ. пед. ін-т. – Рівне, 1999. – Вип. 5. – С. 91–97.

6. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамуценко, І.Ф. Кривонос та ін.; За

ред. І. Зязюна – 2-ге вид., допов. переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.

7. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод. посіб. / За ред. Л. Сохань. – К., 1996. – 792 с.

8. Ромащенко І. Основні фактори формування творчої особистості фахівця / І. Ромащенко // *Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал*. – 2014. – № 8 (115) серпень. – С. 54–58.

9. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості: підручник / С.О. Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2016

УДК 796.01

**Віра Базильчук**, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри здоров'я людини  
**Юрій Дутчак**, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фізичного виховання  
Хмельницького національного університету

## ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ШЛЯХ КЛАСИФІКАЦІЇ РУХЛИВИХ ІГОР

У статті за результатами аналізу літературних джерел вивчається класифікація рухливих ігор від зародження до сьогодення, відзначаються дослідження, які приділили увагу даній проблемі. Зазначається особливість класифікації рухливих ігор. Класифікують рухливі ігри за віковими особливостями, за змістом, за ступенем фізичного навантаження, за кількісним складом, за розвитком фізичних якостей, за релігійними уподобаннями.

**Ключові слова:** рухливі ігри, класифікація, історія.

**Літ.** 7.

**Вера Базильчук**, кандидат наук по физическому воспитанию и спорту,  
доцент кафедры здоровья человека

**Юрий Дутчак**, кандидат наук по физическому воспитанию и спорту,  
доцент кафедры физического воспитания  
Хмельницкого национального университета

## ЭВОЛЮЦИОННЫЙ ПУТЬ КЛАССИФИКАЦИИ ПОДВИЖНЫХ ИГР

В статье по результатам анализа литературных источников изучается классификация подвижных игр от зарождения до современности, отмечаются исследования, которые уделили внимание данной проблеме. Отмечается особенность классификации подвижных игр. Классифицируют подвижные игры по возрастным особенностям, по содержанию, по степени физической нагрузки, по количественному составу, за развитием физических качеств, за религиозными предпочтениями.

**Ключевые слова:** подвижные игры, классификация, история.

**Vira Bazylchuk**, Ph.D. (Physical Education and Sport), Associate Professor of the People's Health Department

**Yuriy Dutchak**, Ph.D. (Physical Education and Sport), Associate Professor of the Physical Education Department  
Khmelnytskyi National University

## THE EVOLUTIONARY PATH OF THE CLASSIFICATION OF MOBILE GAMES

The article deals with the classification of mobile games from the inception to the present on the basis of the results of analysis of the literature sources. The author studies the researches that related to the given problem. The article notes the peculiarity of the classification of mobile games. The author classifies the outdoor games according to the age characteristics, the content, and the degree of physical exertion, the quantitative composition, the physical characteristics, and religious preferences.

**Keywords:** the outdoor games, the classification, a history.

**Вступ.** Гра – це шлях дітей до пізнання світу, в якому вони живуть і який покликаний змінити. В грі існують природні потреби задоволення притаманні дитині. Торкаючись речей дитина розширює свої представлення про оточуючий світ і таким чином

пізнає життя. Причому, сам процес пізнання носить творчий, активний характер, і саме ці творчі здібності закладені в природі ігрової діяльності дитини.

Важливість ігри для гармонійного розвитку дитини відзначалась у гімнастиці Стародавньої